

УДК 338.242.021.8 (477)

Олег ЛУКША,
директор Міжнародного інституту
людини і глобалістики «Ноосфера»

Ані МКРТУМЯН,
здобувач кафедри банківської справи та фінансів
Ужгородського національного університету

Оксана СТАНКЕВИЧ,
президент Регіонального молодіжного
екологічного об'єднання «Екосфера»

Вадим ПИЛИПЕНКО,
голова правління ГО «Українсько-словацький центр
транскордонного співробітництва «Карпати»

Наталія НОСА,
президент Міжнародної Асоціації інституцій
регіонального розвитку

РЕАЛІЗАЦІЯ МЕТОДОЛОГІЇ «ПІРАМІДИ ЗАЛУЧЕННЯ» ЗАЦІКАВЛЕНИХ СТОРІН ПРИ РОЗРОБЛЕННІ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНСЬКО-СЛОВАЦЬКОГО ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Проаналізовано особливості реалізації методу «піраміди залучення» стейкхолдерів при розробленні Стратегії українсько-словацького транскордонного співробітництва. Описано практичний досвід досягнення принципу симетричності «пірамід залучення» по обидва боки кордону.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, стратегія, стейкхолдери.

Попередні зауваження

Стратегія українсько-словацького транскордонного співробітництва (ТКС) прикордонних регіонів до 2020 року розробляється вперше і здійснюється в рамках проекту Програми ENPI ЄС Угор-

щина – Словаччина – Румунія – Україна «Словацько-український центр культури»: провідний партнер – Союз русинів-українців у Словацькій Республіці (м. Пряшів); партнери – Агенція регіонального розвитку Пряшівського краю (Словаччина); обласна культурно-освітня організація «Матіца словенска на Закарпатті» (м. Ужгород, Україна) та ГО «Українсько-словацький центр транс-кордонного співробітництва «Карпати» (м. Ужгород, Україна).

Загальна мета Проекту – активізувати і поглибити економічне і гуманітарне співробітництво між прикордонними регіонами Словаччини і України на сталій основі. Розроблювана Стратегія покликана сприяти досягненню цієї мети за рахунок узгодженого і координованого стратегічного управління ТКС в цільових прикордонних регіонах, складовою частиною якого і є стратегічне планування.

Реалізовані методологічні підходи

Загалом логіка і сутність стратегічного планування, ґрунтовно викладена у монографії Г.Мінцберга [1, с.5-21], дає його узагальнене трактування як неперервного «процесу»; як «інтегрованого прийняття рішень». Для чого, власне здійснюється стратегічне планування організаціями (владами, установами, підприємствами, громадськими організаціями)? Відповідь багатоаспектна – це щоб: гарантовано врахувати майбутнє; координувати зусилля; врахувати інтереси всіх; відповідати принципам доцільності і раціонального використання ресурсів; контролювати досягнення пріоритетів і цілей та ін. [2, с.4-5; 3, с.10-19 ; 4, с.16-25]. У випадку спільного субрегіону прикордоння двох країн ситуація з учасниками і стейкхолдерами, цілями, інтересами, ресурсами і контролем для процесу стратегічного планування ще більше ускладнюється. Тим очевидніше, на наш погляд, що стратегічне планування розвитку спільного субрегіону прикордоння двох країн потребує: більшої методологічної чіткості, продуманої послідовності, реалістичності і консолідованості цілей і намірів громад, влади, бізнесу і недержавних організацій (НДО) по обидва боки кордону. Тому логічно і доцільно виглядає така схема послідовних дій: **«соціологічні дослідження в спільному регіоні прикордоння – стратегічне планування з максимально глибоким залученням громад до процесу – експертний (у т.ч. соціологічний) моніторинг реалізації Стратегії»**. Приклад і досвід першої подібної розробки –

«Польсько-української стратегії транскордонного співробітництва на 2007-2015 роки» [5, с.83-86] засвідчує відсутність як першого, так і останнього елемента наведеної схеми, а сама розробка Стратегії у 2007-2008 рр. відбувалась лише на експертному рівні, тобто без глибокого залучення громад спільного українсько-польського субрегіону прикордоння. Цих суттєвих методологічних недоліків автори намагались уникнути хоча б тим, щоб здійснити порівняно глибоке залучення різних цільових груп громад прикордонних регіонів до розроблення Стратегії українсько-словацького ТКС. Зауважимо також, що за ініціативи центральних відомств (міністерств) України та країн-сусідів час від часу реалізуються і проекти просторового планування спільних субрегіонів прикордоння. З огляду на необхідність забезпечення просторового планування міжнародних і міждержавних об'єктів прикордонної і транспортної інфраструктури, митних переходів, управління водними ресурсами і природоохоронними територіями – це цілком виправдано. Однак, коли мова йде про загальне (нелокальне) просторове планування спільних територій субрегіону прикордоння двох країн, на нашу думку, якраз йому має передувати стратегічне планування цих спільних прикордонних територій, чого насправді не відбувається.

Як один із початкових етапів розроблення Стратегії українсько-словацького ТКС, у 2012-2013рр здійснюється соціологічне опитування по обидва боки кордону (Закарпатська область України та Кошицький і Пряшівський самоврядні краї Словаччини). Задля реалізації більш глибокого залучення різних зацікавлених сторін громад, опитування проводиться в розрізі таких семи цільових груп:

1. Представники органів місцевого самоврядування (міські ради, крайські ради, сільські ради) та асоціації органів місцевого самоврядування .

2. Представники органів державної влади.

3. Представники різних громадських організацій.

4. Представники бюджетних установ – освіти, охорони здоров'я соціального захисту і культури та ін.

5. Представники вищої школи, науки і експертного середовища.

6. Представники малого та середнього бізнесу.

7. Молодь і студенти, школярі старших класів.

Кількість опитуваних респондентів у розрізі наведених 7 цільових груп відповідає як принципу транскордонної симетричності, так і «пірамідам залучення» по обидва боки кордону. Опрацювання результатів соціологічного опитування заплановано проводити:

- в розрізі кожної із 7 цільових груп та інтегрально – окремо по словацькому і українському прикордонню;
- в розрізі кожної із 7 цільових груп та інтегрально – у спільному українсько-словацькому субрегіоні прикордоння.

Подібний методологічний підхід спрямований на виявлення як розбіжностей, так і спільних рис у **сприйнятті українцями і словаками** (з різних цільових груп та інтегрально) проблемних питань спільного розвитку субрегіону прикордоння та ключових елементів Стратегії – Бачення, Місії і Стратегічних цілей. Відповідно до цього сформований і перелік та зміст 5 опитувальних анкет з можливостями їх доповнення респондентами:

Анкета №1 – визначення рейтинговості 15 найбільш важливих проблем, перешкод і бар'єрів, які заважають, стримують і не дають розвиватись українсько-словацькому ТКС.

Анкета №2 – вибір варіантів відповідей щодо 4 запитань сутності і значення Стратегії для респондента.

Анкета №3 – вибір варіанту формулювання Бачення майбутнього українсько-словацького ТКС прикордонних регіонів до 2020 року з 4-х запропонованих.

Анкета №4 – вибір варіанту формулювання Місії українсько-словацького ТКС до 2020 року з 4 запропонованих.

Анкета №5 – вибір 5 формулювань пріоритетних цілей Стратегії з 9 запропонованих.

Важливим є те, що опитувальні анкети для використання у Словаччині отримали добротний переклад на словацьку мову. Самі анкети передбачають можливість вільного вибору як анонімного, так і не анонімного варіанту відповідей. А для більш широкого охоплення зацікавлених груп «пірамід залучення» передбачений також варіант поширення анкет по E-mail, розміщення на сайтах громадських організацій та «електронного» заповнення і пересилання експертній групі з розробки Стратегії.

Суттєвим кроком у вдосконаленні реалістичності передумов для стратегічного планування є результати виконання у 2011-2012 рр. проекту Програми ENPI Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна ЄС «Кордони для людей» (провідний партнер – Інститут транскордонного співробітництва, м. Ужгород, Україна).

Зокрема, саме цим проектом розроблені методологія індексації і системного моніторингу ТКС, яка мала б ліквідувати невідповідність і незіставність систем оцінювання економічного і соціального розвитку регіонів в Україні та країнах ЄС (у т.ч. у Словаччині). Матеріали з індексації і моніторингу детально викладені в колективних публікаціях [6,7], а їх важливість ще раніше обговорювалась в роботах з моніторингу і оцінювання ТКС [8, с.10-18], визначення конкурентоспроможності Закарпатської області у порівнянні з близькими чи аналогічними регіонами ЄС [9, с. 4-15] та дослідження передумов і важливості використання досвіду Словаччини у здійсненні системних реформ в Україні [10, с. 54-56], зокрема на рівнях територіальної державної влади і місцевого самоврядування з метою децентралізації владних повноважень і фінансових ресурсів та демократизації всіх суспільних процесів.

Висновки

Завчасне і продумане планування заходів зі стратегічного планування по обидва боки кордону, імовірно, дозволить уникнути головної проблеми розробки стратегій, яка полягає радше у складності досягнення взаємопов'язаності і синергії рішень, аніж у сутності і правильності самих рішень.

Автори висловлюють подяку експертам і партнерам зі Словаччини – Александру Дулебі, Владіміру Бенчу, Паволу Богдану, Петеру Соколу та ін. за в міру критичну підтримку та співпрацю в реалізації цих відносно простих, але корисних, як вважаємо, методологічних підходів.

Список використаних джерел

1. ***Мінцберг Генрі. Зліт і падіння стратегічного планування. Пер. з англ. К.Сисоєва. – К.: Видавництво Олексія Капусти (підрозділ «Агенції «Стандарт») – 2008. – 412 с.***

2. *Карий О.І., Зима Ю.В. Стратегічне планування та інвестиційна політика територіальних громад / Асоц. міст України та громад – К., 2007. – 142 с.*
3. *Стратегічне планування сталого розвитку за участі громади / за загальною редакцією В. Кашевського. – Рівне, 2004. – 124 с.*
4. *Досвід формування та реалізації стратегії розвитку Закарпатської області до 2015 року за участю громади / С.Слава, В. Гоблик, М. Попадинець, О. Лукаша, О. Станкевич, Л.Грицак; за ред. С.С.Слави, В.В. Гоблика, М.А. Попадинець. – К.: К.І.С., 2010. – 144 с.*
5. *Польсько-українська стратегія транскордонного співробітництва на 2007-2015 роки // за наук. редакцією Н. Мікули, В.Волошина. – Центр європейської інтеграції та співробітництва «Дім Європи». – Люблін, 2008. – 230 с.*
6. *Оптимізація системи транскордонного співробітництва: концепція та її пілотна імплементація (на прикладі сусідніх регіонів Угорщини, Словаччини, Румунії та України): науково-практична розробка в рамках проекту Програми ЄІСП ЄС Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна / Устич С.І., Білак О.П., Віднянський С.В. та ін.; відпов. ред. Устич С.І – Ужгород: Інститут транскордонного співробітництва, 2012. – 118 с.*
7. *Посібник із індексації та моніторингу транскордонного співробітництва: науково-методична розробка в рамках проекту Програми ЄІСП ЄС Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна/ Устич С.І., Мірошніков Д.Д., Яценко Є.В., Бізіля М.М.; відпов.ред. Устич С.І. – Ужгород: Інститут транскордонного співробітництва, 2012.*
8. *Кравчук І., Гамбітова Д. Створення дієвої системи моніторингу та оцінювання виконання Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС: уроки словацького та польського досвіду // В кн.: Н. Консей, І. Кравчук,*

Д. Гамбітова. Амбіції та очікування Східного партнерства / За заг. ред. В. Білчіка. – Братислава – Київ: Досл. центр слов. асоціації зовн. політики, 2011. – 92 с.

9. *Конкурентоздатність українських регіонів на прикладі Закарпатської області: науково-практичний аналіз в рамках проекту SlovakAid SAMRS/2007/03/02/ – Братислава: Центр економічного і соціального аналізу М.Е.С.А. 10, 2009. – 96с.*
10. *Лукиша О.В. Стратегії і бар'єри системних реформ в Україні. Політична студія/ В рамках проекту SUREC Дослідницького центру словацької асоціації зовнішньої політики. – Пряшів – Ужгород, 2011. – 82 с.*

Реализация методологии «пирамиды вовлечения» заинтересованных сторон при разработке стратегии украинско-словацкого трансграничного сотрудничества.

Проанализированы особенности реализации метода «пирамиды вовлечения» стейкхолдеров при разработке Стратегии украинско-словацкого трансграничного сотрудничества. Изложен практический опыт достижения принципа симметричности «пирамид вовлечения» по обе стороны границы.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, стратегия, стейкхолдеры

Methodology “pyramid attraction” of stakeholders during develop of Ukrainian-Slovakian trans-border cooperation strategy implementation.

The peculiarities of the method of “pyramid attraction” stakeholders during the development of the Ukrainian-Slovak trans-border cooperation strategy analysed. Described practical experience to achieve the principle of symmetry “pyramids attraction “ on both sides of the border.

Keywords: cross-border cooperation, strategy, stakeholders